

СПОРТ И БИЗНИС

Научни часопис

Број 5.

ФАКУЛТЕТ ЗА СПОРТ
БЕОГРАД

Београд, јун 2019.

ТЕНДЕНЦИЈЕ УПОТРЕБЕ ДОПИНГА КОД ВРХУНСКИХ СПОРТИСТА И УТИЦАЈ НА РАД СПОРТСКИХ ОРГАНИЗАЦИЈА

DOPING USAGE TENDENCY IN ELITE ATHLETES AND EFFECT ON SPORT ORGANIZATION

ВЛАДАН МИХАЛЛОВИЋ

Савез Србије за дизање тегова, Београд, Србија, vladan.miha@yahoo.com

Сажетак: Употреба допинга у спорту је један од највећих проблема савременог спорта. Истраживањет су обухваћени испитаници који су изјавили да су користили допинг током своје спортске каријере. Резултати истраживања указују да наши спортисти нису довољно информисани о штетности и последицама употребе допинга, или да их то не занима. Са коришћењем допинга започињу релативно рано. Скоро сви испитаници сматрају да њихови противници користе допинг и тиме оправдавају себе. Посебно забрињава да су спортисти заинтересовани само за тзв. спортске санкције, док су скоро потпуно незаинтересовани за кривичну и прекршајну одговорност, као и за последице по њихово здравље. Коришћење допинга код спортиста може значајно утицати на рад спортске организације.

Кључне речи: спорт, допинг, врхунски спорт

Abstract: The usage of doping in sport is one of the biggest problem in contemporary sport. The sample of our research were athletes who had admitted usage of doping during their sport career. Results shows that athletes are not sufficiently informed about the harmfulness and consequences of doping, or they just dont care. They start to take doping relatively young. Almost all are convinced that their opponents use doping and thus justify themselves. It turned out that the athletes are concerned only for the so-called sports sanctions, dont care about misdemeanor or criminal responsibility of those who use doping, as well as for the consequences for their health. The use of doping among the athletes can significantly affect the work of the sports organization.

Keywords: Sport, Doping, Elite sport

1. УВОД

Реч допинг постаје део енглеског речника 1933. године, а након тога та реч постаје интернационална.[1] Дефиниција допинга се временом мењала, а као опште прихваћену можемо сматрати ону коју даје Светска антидопинг агенција. Према Светском антидопинг кодексу из 2015. године, допинг је дефинисан као постојање једног или више прекршаја антидопинг правила предвиђених члановима 2.1 до 2.8 кодекса. Реч је о свим супстанцама или методама чија би примена довела спортисту у нефер предност у односу на ривала, без обзира на тренинг или таленат. Одређен број спортиста жели победу по сваку цену и не мисли на евентуалне штетне последице, нити спортску етику. Због тога је, пре свега, заштита здравља самог спортисте и пружање једнаке шансе свима, али и спречавање нарушавања етике у спорту, једна од основних стратегија борбе против допинга (Светски антидопинг кодекс, 2015). Трагична смрт данског бициклисте Кнуда Енемарка Јенсена, у Риму 1960. године током Олимпијских игара, довела је до пораста притиска јавности на спортске организације да ураде нешто поводом питања допинга. Резултати аутопсије су указивали да се у организму налазила одређена количина амфетамина. Неколико година након тога, британски бициклиста Томи Симпсон је умро током трке „Тур де Франс“ 1967. године. Како су резултати аутопсије показали да се у крви бициклисте налазе амфетамин и коњак, услед појачног интересовања јавности за случај, Међународни олимпијски комитет је непосредно након тог догађаја формирао своју Медицинску комисију која је током Олимпијских игара у Греноблу и Мексико Ситију 1968. године спровела прве анти допинг тестове.[2] Сматра се да је у то време најчешћи облик допинга била примена анаболичких стероида за које је тек 1974. године уведена метода за њихово детектовање, док су на листу забрањених средстава стављени тек 1976. године.[3] Следећи догађаји који су значајно утицали на светску антидопинг политику су дисквалификација канадског атлетичара Бена Џонсона на Олимпијским играма у Сеулу 1988. године (детектовано је присуство станозолола, анаболичког стероида) и скандал на трци „Tour de France“ 1998. године, када су у колима код једног тренера пронађене веће количине допинг средстава. Међународни Олимпијски Комитет је одлучио да организује светску конференцију о допингу и започне оштру борбу против допинга.[1] У Лозани се у фебруару 1999. године оснива „Светска антидопинг агенција“ (WADA) учешћем влада, олимпијских комитета и других јавних и приватних институција под називом „Допинг је у фундаменталној супротности са духом спорта“.

Формирањем Светске антидопинг агенције желело се спречити даље ширење употребе допинга у спорту, али резултати су релативно успешни. Савремени спорт је и даље окружен проблемима допинга, а најновији се односе на његову систематску употребу уз подршку државе.

Употреба допинга је условљена културом, доступношћу, тренингом, активностима и едукацијом тренера, клубова, савеза, информисаношћу, знањима, ставовима итд. о допингу. Предмет овог рада је информисаност спортиста о допингу, њихово деловање и како то може утицати на рад спортских организација.

2. ПРЕГЛЕД ДОСАДАШЊИХ ИСТРАЖИВАЊА

Резултати у спорту у највећој мери зависе од морфолошких, физиолошких, психолошких и метаболичких карактеристика спортисте. Уз адекватан тренинг спортисти у одређеној мери могу утицати на промену својих физичких карактеристика и способности, међутим, за то је потребно време, па се сходно томе окрећу средствима, супстанцама и методама како би достигли врхунску форму у што краћем временском периоду.[4] Поред утицаја на физичке способности, допинг може имати и негативни утицај на психолошке карактеристике човека. Забележено је да постоји повезаност допинга, конкретно анаболичких андрогених стероида (AAS), са негативним психичким стањем, насилним понашањем, а чак и веза са криминалитетом је забележена у неким ранијим истраживањима [5,6]. Испитујући 59 затвореника у Шведској, утврђено је да је 56% раније користило AAS, а од свих њих је 24% изјавило да је насиље током извршеног злочина везано за коришћење AAS.[7]

Један од првих случаја допинга међу спортистима забележен је на Олимпијским играма у Сент Луису, када је победник маратона, американац Хикс, примио неколико поткожних ињекција стрихнин-сулфата.[8] Као први смртни случај због употребе недозвољених супстанци евидентиран је 1896. године, када је енглески бициклиста Артур Линтон преминуо током трке Париз-Бордо, након уноса ефедрина.[9] Драстични су примери коришћења допинга код атлетичара Бена Џонсона, Мерион Џонс, Тима Монтгомерија и Тајсон Геја, победника Тур де Франса, Ленса Армстронга, којима је утврђено коришћење недозвољених супстанци и којима су одузета признања и медаље [10,11,12]. Последњих година спорт је уздрман због утврђеног коришћења допинга током Олимпијских игара 2008., 2012. и 2014. године.

Постоје одређене специфичности у употреби допинга код непрофесионалних спортиста у односу на професионалне и врхунске спортисте. Није потпуно јасно зашто они користе допинг када њихова физичка и спортска постигнућа немају за циљ успех у суровој такмичарској конкуренцији.

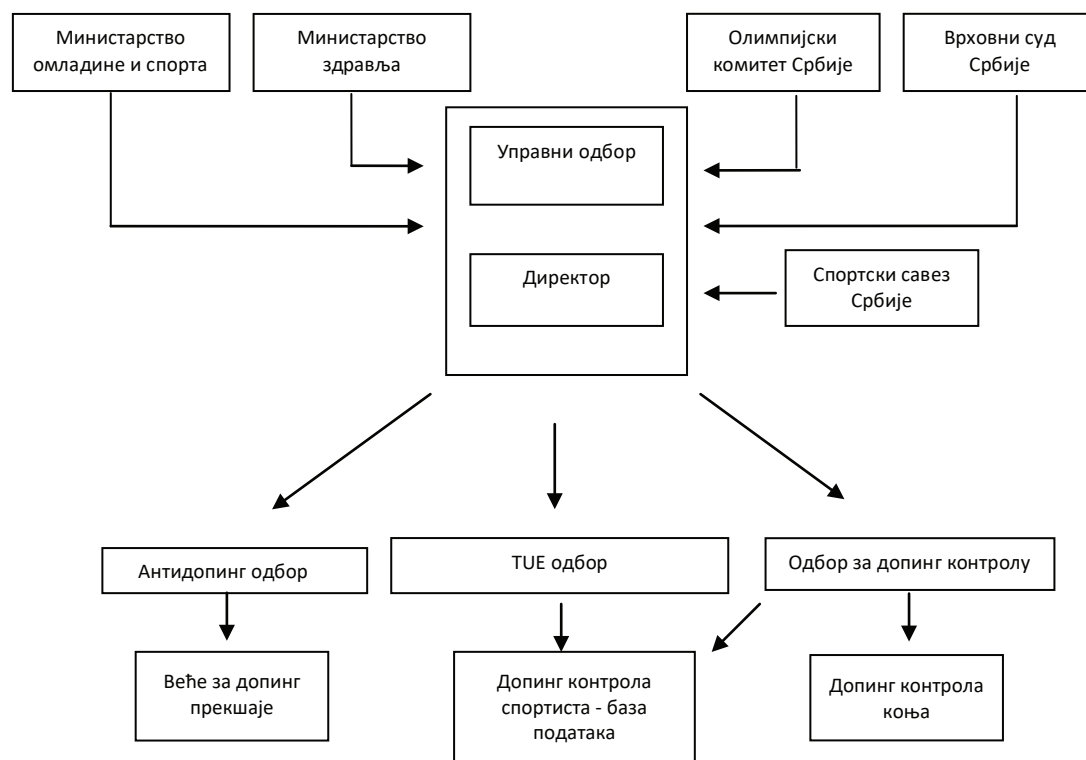
Неколико аутора обавило је истраживања на тему допинга у спорту код студентске популације [13]. Мелиа и сарадници [14] су спровели истраживање у пет канадских регија, у којима су обухваћено 107 школа, са циљем да се дође до информација о употреби анаболичко андрогених стероида, али и о њиховим ставовима и знању о допингу у спорту. На основу резултата дошло се до алармантних података како за наставнике, тако и за медицинске и спортске раднике. Већи број испитаника је користио забрањене супстанце у години пре истраживања, док је значајан број изјавио да користи неки вид допинга са циљем да побољша свој спортски резултат.

3. НАЦИОНАЛНА АНТИ ДОПИНГ АГЕНЦИЈА (NATIONAL ANTI DOPING AGENCY, NADO)

Након потписивања Копенхагеншке декларације о допингу у спорту, децембра 2003. године, Скупштина Републике Србије је 14. новембра 2005. донела Закон о спречавању допинга у спорту, да би 12. децембра 2005. године био конституисан Управни одбор и именован директор националне анти допинг агенције која је добила назив Антидопинг агенције Републике Србије (АДАС). Агенција је званично почела са радом 1. јануара 2006. године. Организациона структура АДАС је приказана на Графикону 1, а лого на Слици 1.

Слика 1: Лого Антидопинг агенције Републике Србије

Графикон 1: Организациона структура АДАС

Законски и подзаконски акти везани за допинг у Републици Србији усаглашени су са Светским антидопинг кодексом доношењем Закона о потврђивању међународне конвенције против допинга у спорту 2009. године.

Најважнији део у раду WADA [15] је NADO, односно, Национална антидопинг организација или како је у већини земља названа - Национална антидопинг агенција.

NADO, као основна организација у систему, има обавезу да усагласи све националне акте и законе са Кодексом, да спроводи допинг контролу, развија антидопинг систем, едукује спортисте и остале учеснике у спорту, спроводи истраживање и учествује у раду међународних организација. NADO је одговорна за антидопинг борбу у једној земљи. Са интернационалним спортским федерацијама, као другом важном кариком у систему, тесно сарађује у свим областима, спроводи допинг контролу, дели информације везане за тзв. Whereabouts и TUE систем, води ADAMS базу и учествује у едукацији и истраживању.

Антидопинг правила су саставни део техничких правила такмичења, тј. саставни део спортских правила, која одређују услове у којима се одржавају спортски догађаји. Спортисти прихватају ова правила и као услов учешћа. Учесници такмичења су обавезни да поштују антидопинг правила усвојена у складу са WADA Кодексом.

Листа недозвољених допинг средстава се ажурира сваке године. Интересантно је да већина спортиста који су кажњени због узимања допинг средстава је веома ретко признавала да су их узимали, док су већином исказивали сумњу у лабораторијске резултате. Неки спортисти који нису били откривени, касније су, по завршетку спортске каријере, јавно признали да су повремено узимали недозвољена средства.

Апарати за детекцију допинга су скупи. Рад је дуготрајан, везан за специјализовано и обучено особље. Цена једне анализе узорка кошта око 350 долара. Тако, нпр., вредност допинг контроле за једне Олимпијске игре, на којима учествује око 10.000 спортиста, уколико се уради око 5.000 анализа, кошта скоро два милиона долара. Испада да је допинг контрола скупа и нерентабилна. Анализе допинга су скупе, а биле би у потпуности реалне тек када би се сви такмичари подвргли детекцији допинга, а не само мали број.

Због тога спортске организације покушавају да делују превентивно, да нпр. путем семинара, публикација, радова, књига

обавештења тренерима докажу штетност допинга и да са квалитетним информисањем васпитају спортисте, тренере и спортску публику.

Допинг контрола се може обавити „Изван такмичења“ (out of competition) и „На такмичењу“ (on the competition), тј. непосредно по завршетку такмичења.

4. МЕТОД

У раду је приказан део резултата истраживања које је имало за циљ да испита колико је допинг присутан у узорку спортиста у Србији, њихови ставови о томе и како то може утицати на рад спортских организација. Из узорка од 194 анкетираних особе из различитих спортских грана, издвојен је субзорак од 16 испитаника (спортиста и бивших спортиста) који су изјавили да су користили допинг. Просечна старост тих 16 испитаника је $26,3 \pm 7,4$ година, просечна дужина њиховог спортског стажа је $14,1 \pm 5,3$ године. Сви они припадају групи квалитетних спортиста, тј. учесници су националног ранга такмичења у својој спортској грани.

Из анкетног листа са 40 ајтема, издвојено је 11 који се односе на ставове и информисаност испитаника о допингу.

5. РЕЗУЛТАТИ

Просечна старост у којој су испитаници по први пут употребили допинг износила је $19,7 \pm 2,8$ година. Посматрајући добијене фреквенције за узраст у коме су испитаници први пут користили допинг, може се уочити груписање веома младих спортиста, старости од 16 до 19 година, или искусних спортиста, 25-26 година старости. Дакле, у нашем узорку, за допингом су посегли млади, или старији који се налазе на некој врсти прекретнице када ће постићи добар резултат или је то период за повлачење из спорта.

На питање „Да ли спортиста треба да узима допинг средства“ 37,41% анкетираних је одговорило потврдно, док више од половине њих (57,12%) има супротно мишљење.

Више од 2/3 анкетираних сматра да њихови противници на такмичењу узимају допинг (69,43%), док је скоро занемарљив проценат (9,77%) оних који верују да њихови противници поштују правила.

Ово је забрињавајући податак јер указује на велико неповерење међу самим актерима у спорту и спремност на међусобно оптуживање.

Међутим, употреба допинга, осим што има озбиљне здравствене последице, представља кршење и етичких принципа.

Скоро сви испитаници, осим једног, знају да за употребу допинга постоје санкције. Међутим, оно што забрињава је то што су они на следеће питање о томе које су то санкције сви одговорили – дисквалификација и суспензија. Дакле, спортисти су забринуте за тзв. спортске санкције, док нико од њих није поменуо кривичну и прекршајну одговорност оних који користе допинг или санкције које следе спортској организацији.

Велика већина анкетираних (74,33%) тврди да познаје некога ко је користио допинг. Овај одговор је у складу са раније изнетим ставом да „противници на такмичењима узимају допинг“.

На питање „Да ли си чуо од другова из клуба да им је тренер предлагао да узимају допинг?“ скоро половина њих (48,88%) је одговорила потврдно. Ово је посебно опасно јер се може претпоставити да један број тренера и учествује у давању допинга спортистима. Иако су истраживања о образовању тренера веома ретка, одговорно тврдимо да већина њих није довољно упозната ни о ефектима суплемената, да о ефектима употребе допинга знају недовољно, а тиме су последице на здравље спортисте још веће. О последицама које се односе на спортску организацију верујемо да су незаинтересовани.

Скоро две трећине испитаника (62,71%) је изјавило да су самостално одлучили да започну са узимањем допинга, једна четвртина (24,11%) тврди да им је то предложио друг из клуба, док је 10,55% њих то урадило на наговор тренера. У нашем узорку, ни у једном случају лекар није био иницијатор за узимање недозвољених средстава, нити је то био добављач допинг средстава.

Више од половине анкетираних (58,82%) са тренером отворено разговара о коришћењу допинга. С једне стране, ово је повољно уколико је тренер фактор одвраћања од коришћења допинга и уколико поседује адекватна знања о штетности и последицама допинга. Међутим, забрињавајућа је статистика одговора на ранија питања, из којих можемо закључити да су тренери ти који су предлагали да се узме допинг, а да су неки то урадили баш на наговор тренера. Овим се отвара дискусија на бар три различита нивоа и као најзначајније издвајамо:

- 1) однос тренера (пунолетна особа) и спортисте (најчешће, малолетна особа);
- 2) однос тренера и родитеља – да ли родитељи заиста не знају ништа о томе на који начин њихова деца тренирају, да ли заиста имају толико поверења у тренера, па су незаинтересовани или су у неким случајевима равнодушни, па чак и прећутно прихватају све „методe тренинга које дају добар резултат“;
- 3) став државе према питању – ко може да буде тренер и да ли је успостављен надзор над стручним радом тренера?

На питања: „Уколико би знао да ћеш постати светски првак, али да због тога мораш да узмеш недозвољено средство, да ли би узео допинг?“ и „Уколико би знао да ћеш постати светски првак, али да због тога мораш да узмеш недозвољено средство и да ћеш након тога умрети у наредних годину дана, да ли би узео допинг?“, две трећине испитаника (63,71%) би узело допинг уколико би знали да ће тада постати светски прваци и тај проценат се смањује (9,78%) уколико би знали да ће због тога умрети након годину дана. Ови резултати су у складу са наводима ранијих истраживања [15] и показују да је мотивисаност за достизањем највећих спортских резултата веома велика, а да неки спортисти у тој жељи неће бирати средства.

Скоро две трећине анкетираних спортиста је знало да одговори на питање шта је WADA. Ово, ипак недовољно, препознавање акронима Светске антидопинг агенције указује да је информисаност о проблем допинга у спорту још увек лоша. Индиректно можемо закључити о недовољном информисању спортисте од стране тренера, клуба, савеза о допингу, одсуство самосталног информисања спортисте о допингу, вероватно слабо знање енглеског језика и неадекватно коришћење интернета, непраћење стручне и научне литературе итд.

На питање о легализацији допинга, скоро једна трећина анкетираних (32,31%) сматра да га треба легализовати. Међу неким спортистима влада уверење да је спровођење допинг контроле неправедно, тј. да је синоним за фаворизовање богатих земаља у спорту, пошто су оне у могућности да „направе“ нове препарате који се у том тренутку не могу открити; да би најпоштеније било укинути допинг контролу, јер се само тако може видети ко је стварно најбољи, пошто ће сви бити допинговани, итд.

Посебно забрињава чињеница да су последице по спортску организацију изузетно велике уколико се утврди да њени спортисти користе допинг. То су, пре свега, финансијске последице (плаћање казне), губљење угледа, па чак и могућност суспензије клуба, националне федерације или чак целог националног олимпијског комитета.

Иако је допинг „оувек“ био присутан, посебну пажњу привлачи у периоду комерцијализације спорта. Сматра се да је комерцијализација посебно била интензивна осамдесетих и деведесетих година XX века, када је олимпијски покрет увео велики новац у спорт и оборени су бројни светски рекорди, што је привлачило публику, медије, спонзоре. Они који улажу у спорт желе да се новац врати, а у томе су спортски резултати битни. Због тога је с новцем у спорт ушао и допинг, на чији се развој такође трошило много новца, можда много више него на борбу против њега.

Антидопинг контрола је, све до оснивања WADA, препуштана међународним спортским федерацијама и националним савезима, од којих су многи били врло попустљиви кад је борба против допинга у властитим редовима у питању. У појединим земљама, у првом реду у Немачкој, масовно је уведен допинг у спорт, посебно у атлетику, пливање, гимнастику, бициклизам, дизање тегова. Сматра се да је то рађено по наређењу државног врха како би се преко спорта афирмисали у свету. Претпоставке су да је програмом допинга било обухваћено чак 30.000 спортиста. Многи су постижали сензационалне спортске резултате, али су касније живели са негативним последицама. Изгледа да је сличан процес постојао у САД. Америчка антидопинг агенција је 2003. године, након анонимне пријаве, открила тада нову допинг супстанцу, стероид tetrahydrogestrinone – THG, пронађену у употребљеном шприцу. Агенција је на основу тога направила тест за тај стероид и утврдила да га производи лабораторија BALCO из Сан Франциска. Након контроле спортиста са којима је BALCO сарађивала, утврђено је да се THG дуго времена тајно давао изабраним спортистима и њиховим тренерима, а како за његово постојање нико није знао, није се ни контролисао на антидопинг контроли. Тада је суспендовано 13 спортиста за које је утврђено да су користили тај препарат, али и неке друге недозвољене супстанце. Уследио је случај да је светска првакиња на 100 и 200 метара Кели Вајт остала без својих титула и медаља јер је откривено да је узимала недопуштено средство тоафинал. Њене медаље су додељене Тери Едвардс, која је касније такође суспендована јер је откривено да је употребљавала недопуштено средство никетамиде. Да је у постизању врхунских резултата, у то време у САД, допинг имао улогу, указује нпр. изненадна смрт Флоренс Грифит-Џојнер од срчаног удара у

38. години. У САД није постојао притисак државе да се узима допинг, али су постојале лабораторије које су га производиле. Такође се сматра да су национални савези били врло толерантни према чињеници да амерички спортисти узимају допинг, а то се оправдавало тиме да се не могу равноправно борити са источноевропским и кинеским спортистима, јер се сматрало да је тамо употреба допинга део државне политике у спорту.

Да борба против допинга у међународним оквирима није само декларативна, показало се пред Олимпијске игре у Атини када је двоје домаћих атлетичара „доживело саобраћајну несрећу“ како би избегли допинг контролу. Након инсистирања да се ипак тестирају уследило је њихово повлачење са Игара и то је показало да су активности које је спроводила WADA изазвале прави потрес у атлетици, али и другим спортским гранама. Спортисти су, у страху да на поштреним контролама не буду откривени, више месеци пре такмичења престајали са узимањем стимулативних средстава. Нова антидопинг правила предвиђају да се осим урина, може уети и крв која ће се складиштити, како би се наредних година могла тестирати на недозвољена средства која ће тек бити откривена. Ово је довело до пада спортских резултата у многим спортским гранама.

Дакле, данас се на глобалном нивоу води веома оштра борба против употребе допинга. Усвајањем Закона о спречавању допинга у спорту, Закона о потврђивању међународне конвенције против допинга у спорту и оснивањем Антидопинг агенције Републике Србије, наша земља се активно укључила у борбу против употребе допинга у спорту.

Ово истраживање показује да проблему допинга у спорту треба приступити систематски, јер последице нису занемарљиве, а свест код спортиста о томе још увек није довољно развијена. Комерцијализација спорта сигурно доприноси негативно овом проблему јер са увећањем наградних фордова за победнике вероватно се повећава и број оних који желе да дођу до победе по сваку цену.

6. ЗАКЉУЧАК

Савремени спорт је прошао кроз неколико периода развоја:

- настанак савременог спорта,
- ширење савременог спорта,
- комерцијализација савременог спорта.

Спорт у Републици Србији је друштвено значајна делатност, па му се поклања пажња и са правног, економског и политичког поља. Спортски резултати националних спортских селекција су веома високо валоризовани, а томе доприносе спортски успеси у међународним оквирима. Сигурно да законску регулативу треба непрекидно усавршавати, а посебно је важно пратити правила међународних спортских федерација како би се спречиле евентуалне грешке настале из незнања. Правним нормама је неопходно јасно и детаљно уредити права и обавезе особа које обављају спортску делатност, као и дефинисати мере за подстицање развоја деце, омладине, студената, лица са посебним потребама, а све са акцентом на спорту без употребе допинга јер је злоупотреба допинга веома присутна у савременом спорту.

Након испитивања ставова о допингу, на узорку од шеснаест наших спортиста који су користили допинг, можемо закључити:

- Наши спортисти су недовољно едуковани о последицама допинга.
- Допинг почињу да узимају веома рано, са 15-16 година.
- Потребно је спортисте извести из зачараног круга: „мој противник сигурно узима допинг - морам и ја“.
- Потребно је додатно испитати релације између тренера и спортиста у контексту утицаја тренера на одлуку спортиста да започну са узимањем допинга.
- Узимајући у обзир штетност допинга, неопходно је развијати антидопинг програме, посебно за млађе спортисте.
- Коришћење допинга код спортиста оставља изузетно озбиљне последице на рад спортских организација.

Можемо закључити да је, с обзиром на кризу у спорту насталу прекомерном употребом допинга појединих спортиста, потребна перманентна едукација о допингу, како спортиста, тако и управљачке структуре спортских клубова и савеза.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Yesalis, C., Bahrke, M. (2003). History of Doping in Sport. *International Sports Studies*, 24(1). Pp. 42-76.
- [2] Ђурђевић, Н., Јорга, В. (2003). *Допинг у спорту*. Београд: Министарство просвете и спорта Републике Србије.
- [3] Quaglio, G. et al. (2009). Anabolic steroids: dependence and complications of chronic use. *Intern. Emerg. Med.* 4(4). Pp. 289-96.
- [4] Живанић, С., Дикић, Н. (2008). *Спортска медицина*. Београд: Висока школа за спорт струковних студија.
- [5] Ostojić, B. (1986). *Doping i sport*. Beograd: NIRO „Delta Press“.
- [6] Pope, H. G., Katz, D. (1990). Homicide and near homicide by anabolic steroid users. *Journal of Clinical Psychiatry*, 51. Pp. 487-490.
- [7] Thilbin, I., Kristiansson, M., Rajs, J. (1997). Anabolic androgenic steroids and behavioral patterns among violent offenders. *Journal of Forensic Psychiatry*, 8. Pp. 299-310.
- [8] Klotz, F., Petersson, K. F., Hoffman, A., Ingemar, O. T. (2009). The significance of anabolic androgenic steroids in a Swedish prison population. *Comprehensive Psychiatry*, 51(3). Pp. 312-318.
- [9] Pupiš, M., Korčok, P. (2004). Vytrvalostný šport a doping. *Slovenská chôdza*, 8(4). Pp. 36.
- [10] Pupiš, M., Polgar, V. (2006). *Znalosti športujúcej mládeže o dopingu a možnosti dopingovej prevencie*. Proceedings of the International Scientific Seminar of Doctoral Candidates: a humanistic form of sport and physical education, (pp. 46). Bratislava: UK FTVŠ.
- [11] Hnizdil, J. (2000). *Doping aneb zákulisí vrcholového sportu*. Praha: Grada Publishing.
- [12] Michalák, K., Kyselovičová, O. (2001). Užívanie anabolík počas kondičného tréningu rekreačne športujúcich mužov. *Telesná výchova a šport*, 11(2). Pp. 17–21.
- [13] CNN World Sport (08.01.2019.) *Sprinting star Tyson Gay gets reduced one-year doping ban*. News Online. Преузето са: <http://edition.cnn.com/2014/05/02/sport/athletics-gayone-year-ban/>
- [14] Laure, P., Binsinger, C., Lecerf, T. (2003). General practitioners and doping in sport: attitudes and experience. *British Journal of Sports Medicine*, 37. Pp. 335–338.
- [15] Melia, P., Pipe, A., Greenberg, L. (1996). The use of anabolic-androgenic steroids by Canadian students. *Clinical Journal of Sport Medicine*, 6(1). Pp. 9–14.
- [16] Лазаревић, Љ. (1994). *Психолошка припрема спортиста*. Београд: ФФК.
- [17] WADA (2015). *World Anti-Doping Code*. Canada.

Датум пријема рада: 04.04.2019.

Датум прихватања рада: 22.04.2019.